

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СФЕРИ ОСВІТИ (РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ)

Ірина Михайлівна Антохова

к.е.н., доцент

Крістіна Андріївна Романіка

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

We consider the performance criteria of education (regional aspect)

Активізація ринкових відносин у суспільстві стосується всіх аспектів життєдіяльності сфери освіти, вимагає нового осмислення проблем її розвитку, взаємозв'язку з економікою та шляхів підвищення ефективності.

Глобальний інтенсивний технологічний розвиток визначає освіту як сферу, що не лише дозволяє оволодіти старими, вже накопиченими знаннями, але й сприяє отриманню нових знань у процесі праці, а також забезпечує умови для їх виробництва у майбутньому.

Освіта є найважливішим чинником економічного зростання, тому потребує розгляду та обліку її дійсної результативності, ефективності витрат, інвестицій, шляхом постійного їх підвищення.

Розробка адекватної інвестиційної політики в галузі освіти передбачає розгляд багатьох, як загальних, так і специфічних питань щодо використання наявних та обмежених ресурсів з максимальною ефективністю. Ефективність освіти - це категорія, що відображає відповідність результатів функціонування освітньої системи (як економічних, так і неекономічних) цілям й інтересам учасників освітнього процесу, в певному обсязі витрачених на неї громадських ресурсів.

Оцінювати ефективність, раціональність витрат на освіту потрібно на підставі таких критеріїв, як економічність, продуктивність і результативність. Економічність характеризує затратну, ресурсну сторону ефективності. За цим критерієм витрати мають бути мінімальними. Продуктивність визначається як співвідношення обсягів продукції або послуг з величиною затрат на їх

виробництво. Результативність свідчить про відповідність затрат і досягнутих результатів конкретним цілям. Якщо при оцінці продуктивності увага концентрується на окупності витрат, то при аналізі ефективності - на мірі адекватності одержаних результатів певним потребам суспільства.

Економічність й продуктивність характеризують економічний аспект ефективності, тобто величину затрат, а також її співвідношення з одержаним продуктом, тобто ефектом. Результативність відображає соціально-економічний аспект ефективності, а саме - відповідність результатів діяльності соціальним та економічним цілям суспільства. Вони можуть і повинні розглядатися у відношенні до окремої людини, особистості (соціальний ефект - підвищення доступності освіти для кожного; економічний - підвищення рівня заробітної плати працівників у прямій залежності від рівня отриманої ними освіти або стійке зростання прибутку на особисті інвестиції в освіту і стійкий кар'єрний ріст), і в агрегованому вигляді у відношенні до верств і груп населення (формування стійких доходів груп населення - формування середнього класу), і до регіональних соціумів (формування науково - технічного кадрового потенціалу регіону - формування висококонкурентного виробництва - високий рівень життя населення регіону), у відношенні до суспільства в цілому.

Зв'язок між соціальною та економічною ефективністю освіти має в різних випадках, прямий чи непрямий, опосередкований характер. Взаємодія соціального і економічного ефекту того чи іншого аспекту освіти може мати характер послідовного "ланцюжка", причина полягає в тому, що по суті обидва і види ефекту супроводжують один одного і можуть бути умовно розділені в більш-менш абстрагованій формі.

Економічна ефективність освіти має відкладений характер і зростає в часі, тому її не можна оцінювати в системі поточних координат. Особливо це стосується періодів спаду, а тим більше кризи економіки. Світова практика показує, що в подібних ситуаціях більш визначеною стає соціальна ефективність, а супутня їй економічна приймає латентний характер, і

накопичується у вигляді трудового потенціалу особи і суспільства, що досить швидко реалізується у період стабілізації в економіці.

Основними характеристиками ефективної діяльності освіти (цілком застосовувані і в аспектах регіонального розвитку, з огляду на спожиті ресурси) є такі індикатори, як індекс розвитку людського потенціалу, що включає три показника (середня тривалість життя; середній рівень освіти; ВВП на душу населення): приріст ВВП у відношенні до витрат на освіту.

Оцінка ефективності освіти має важливе значення в регіональному аспекті, так як кожний регіон має свою специфіку у потребах освіти і в оцінці значимості його результатів, у тому числі і з позицій орієнтації вищої освіти на ринок праці, підвищення конкурентоспроможності випускників вузів.

Отже, наскільки результативна освітня система, можна зробити висновок, з одного боку, виходячи з того, як результат освіти сприяє досягненню тих зазначених цілей, які суспільство, господарюючі суб'єкти, індивіди ставили перед системою освіти, здійснюючи інвестиції в цю систему. У такому випадку результат освіти розглядається як зовнішня його ефективність.

З іншого боку, про ефективність інвестицій в освіту свідчать з позицій того, як в результаті функціонування освітньої системи досягаються ті цілі, якими керувалася ця система, окремі її елементи у власній діяльності. У цьому випадку можна говорити про внутрішню ефективність освіти.

Список літератури

1. Демидов В.А. Региональная инновационная система: потенциал и тенденции развития / Демидов В.А., Лебедева Н.Н., Олейник О.С. - Волгоград: Изд-во ВслГУ, 2008. -318 с.
2. Підвищення ефективності вищої освіти - визначальний чинник зростання соціально-економічного потенціалу держави // Інформаційно-аналітичні матеріали до засідання підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України. - К., 2006.